<Aes46><Literature><Essay.....><1988><Book.><পুৰণিসাহ><ডঃসত্যেন
><1001>

পুৰণি সাহিত্য অধ্যয়ন । সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্ম্মা ।

প্ৰাচীন অসমীয়া

ভাষা আৰু সাহিত্য

(দ্বাদশ শতিকা পৰ্যন্ত)

অসমৰ ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক স্পতিহাসৰ বিৱৰ্তনত তিনিা স্তৰ বা যুগ সাধাৰণতে মানি লোৱা হয় । খ্ৰিষ্টীয় প্ৰাৰম্ভিক শতাব্দীৰ পৰা দ্বাদশ শতাব্দীৰ শেষলৈকে প্ৰাচীন কাল , ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পৰা ঊনবিংশ শতাব্দীৰ তৃতীয় দশকলৈকে মধ্যকাল আৰু ঊনবিংশ শতাব্দীৰ তৃতীয় দশকৰপৰা সা□তিক সময়লৈকে

বৰ্তমান বা আধুনিককাল বুলি স্পতিহাসৰ ধাৰা অনুসৰণ কৰা হয় । ঐতিহাসিক দৃষ্টিকোণেৰে চালে প্ৰথম স্তৰে৷ খ্ৰিষ্টীয় চতুৰ্থ শতিকাৰ পৰাহে দৰাচলতে আৰম্ভ হৈছে বুলি ক'ব পাৰি , কাৰণ চতুৰ্থ শতাব্দীৰ আগৰছোৱা কালৰ কোনো প্ৰমাণযোগ্য তথ্য নাম্প , পৌৰাণিক বিৱৰণেম্প একমাত্ৰ সম্বল । এম্প পোৰাণিক বিৱৰণ মতে অসমত পোনপ্ৰথমে ৰাজত্ব কৰিছিল মহিৰঙ্গ দানৱে ; এওঁ সম্ভৱতঃ স্থানীয় কিৰাতজাতীয় ৰজা আছিল । এওঁৰে বংশধৰ ঘটকাসুৰ কোন আছিল সেম্পটোও ঐা ডাঙৰ প্ৰশ্ন । ৰামায়ণত সুগ্ৰীৱে উল্লেখ কৰা নৰক দানৱ , মহাভাৰত , ভাগৱত পুৰাণ আদিত বৰ্ণিত , কৃষ্ণৰ দ্বাৰা নিহত হোৱা নৰকাসুৰ আৰু কালিকাপুৰাণত বৰ্ণনা কৰা কামাখ্যা মন্দিৰৰ প্ৰতিষ্ঠাতা , জনকৰজাৰ ঘৰত ডাঙৰ-দীঘল

হৈ বিষ্ণুৰ সহায়ত ঘটকাসুৰক বধ কৰি প্ৰাগজ্যোতিষৰ অধিপতি হোৱা নৰকাসুৰ

একেজন মানুহ হয় নে নহয় সেম্পবিষয়ে যথেষ্ট মতদ্বৈধ আছে আৰু সন্দেহৰ থলো আছে । কিন্তু সৰহে এম্প কথা মানি লয় , ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰতত বৰ্ণিত নৰকাসুৰৰ লগত নাম একে হলেও জনকৰ ঘৰত ডাঙৰ হৈ পাছত প্ৰাগজ্যোতিষৰ অধিপতি হোৱা নৰকজন বহুত পাছৰ । খ্ৰিষ্টীয় শতিকাৰ ওচৰে পাঁজৰে তেওঁৰ উদ্ভৱ হৈছিল আৰু কামাখ্যাপূজা প্ৰৱৰ্তন কৰাৰ উপৰিও ব্ৰাহ্মণ্য ধৰ্ম প্ৰতিষ্ঠাত তেওঁ আগভাগ লৈছিল । কালিকাপুৰাণ মতে ম্লেচ্ছবোৰক ৰাজ্যৰ দূৰ-দূৰান্তলৈ খেদি দি দ্বিজাতি সকলক বসবাস কৰাৰ সুবিধা কৰি দিছিল । নৰকাসুৰৰ পাছত ভগদত্ত ৰজা হয় বুলি পুৰণি শাসনাৱলী আৰু কালিকাপুৰাণত যি উল্লেখ আছে সেম্প বিষয়েও সঠিক সিদ্ধান্ত দিয়া ান । তথাপি এম্প
কথা নিঃসন্দেহে কব পাৰি , নৰকাসুৰৰ বংশৰ ৰজাসকলৰ দিনতে ব্ৰাহ্মণ্য ধৰ্মম্প পুৰণি কামৰূপত শিপাবলৈ আৰম্ভ কৰে । অৱশ্যে ‘ শতপথ-ব্ৰাহ্মণ ’ গ্ৰন্থ আৰু বৌদ্ধ ‘ নিকায় ’ গ্ৰন্থৰ পৰা খ্ৰিষ্টপূৰ্ব কেবাশতিকাৰ আগৰপৰা প্ৰাগজ্যোতিষ অঞ্চলত আৰ্যবসতি হোৱাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় । ‘ শতপথ-ব্ৰাহ্মণ ’ ৰ বিদেঘ-মাথৱ আৰু অগ্নি সংবাদত সদানীৰা বা কৰতোয়া নদীৰ পূব পাৰে আৰ্যসকলে বসতি কৰিবলৈ লোৱাৰ উল্লেখ আছে । ‘ দীঘনিকায় ’ ত দুজন ‘ লোহিচ্ছ ’ (লৌহিত্য) ব্ৰাহ্মণৰ
উল্লেখ পোৱা যায় । ওপৰত উল্লেখ কৰা দুয়োখন গ্ৰন্থ খ্ৰিষ্টপূৰ্ব শতাব্দীৰ ৰচনা । তদুপৰি অসমৰ কলিতাসকলক প্ৰাক্-বৈদিক আৰ্য বুলি কোনো কোনোৱে যুক্তি সহকাৰে অভিমত দাঙি ধৰিছে । গতিকে উত্তৰ-পূব ভাৰতত অৰ্থাৎ প্ৰাচীন কামৰূপত আৰ্যবসতিৰ ম্পতিহাস যথেষ্ট প্ৰাচীন ; অন্ততঃ খ্ৰিষ্টজন্মৰ কেবা শ বছৰ আগলৈকে সহজে নিব পাৰি ।

ওপৰত আৰ্যবসতিৰ কথা এম্প কাৰণেম্প কোৱা হল যে আৰ্যবসতিৰ লগত

অসমীয়া ভাষাৰ পূৰ্ব নম্পতিহাস ঘনিষ্ঠভাৱে জড়িত । সেম্প কালত কামৰূপ
প্ৰধানকৈ
অনাৰ্যজাতি অধ্যুষিত দেশ আছিল বুলি কলেও মুঠেম্প বঢ়াম্প কোৱা নহয় ।
আৰ্যসকল বসতিৰ লগে লগে আৰ্যভাষাম্প কালক্ৰমত ৰজাঘৰত প্ৰতিপত্তি
লাভ কৰি ৰাজকীয় ভাষাৰ সন্মান লাভ কৰি জনসাধাৰণৰ মাজতো প্ৰভাৱ
বিস্তাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে । আৰ্যসকল ব্যস্তু-সভ্যতাত বৰ বেছি আগবঢা
নাছিল যদিও তেওঁলোক এক শক্তিশালী ভাষাৰ অধিকাৰী আছিল । এম্প ভাষাৰ
জোৰতে তেওঁলোক য'লৈকে প্ৰবজন কৰিছিল তাৰেম্প অধিবাসীসকলক
আৰ্যসংস্কৃতিৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত কৰিব পাৰিছিল । প্ৰাগজ্যোতিষ বা কামৰূপতো
ৰজাঘৰ আৰু প্ৰজাঘৰত আৰ্যভাষাম্প প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ লগে লগে অসমীয়া
জাতি-গঠনৰ বীজ ৰোপিত হ'ল ।
বুৰঞ্জীয়ে ভালকৈ ঢুকি নোপোৱা নৰক-ভগদত্ত-বজ্ৰদত্ত আদি কামৰূপৰ
পৌৰাণিক ৰজাসকলৰ কথা বাদ দিলেও খ্ৰিষ্টীয় চতুৰ্থ শতিকাৰ মাজভাগৰপৰা
আমি শাসনাৱলীৰ যোগেদি ৰজা আৰু ৰাজবংশৰ ধাৰাবাহিক বিৱৰণ পাওঁ ।
এম্পবিলাক বিৱৰণ দিনৰ পোহৰৰ দৰে স্পষ্ট । খ্ৰিষ্টীয় চতুৰ্থ শতাব্দীৰপৰা দ্বাদশ
শতাব্দীৰ শেষলৈকে অৰ্থাৎ বৰ্মন ৰাজবংশৰ প্ৰতিষ্ঠাতা পুষ্যবৰ্মাৰ পৰা পালবংশৰ
শেষৰজা জয়পাললৈকে কামৰূপৰ ৰজাসকলে ব্ৰাহ্মণ্যধৰ্ম প্ৰচাৰ আৰু প্ৰতিপত্তি
বঢ়োৱাত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল । //
(৮) সংস্কৃত বা প্ৰাকৃতৰ বহুবচনৰ বিভক্তিৰ পৰিবৰ্তে নব্যভাৰতীয়
আৰ্যভাষাত , তথা অসমীয়াতো স্বতন্ত্ৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰি বহুবচন বুজুৱা ৰীতি
প্ৰচলিত
হ'ল । স্পয়াৰ যত্সামান্য আৰম্ভণি চৰ্যাপদত দেখা পাওঁ । পাছলৈ সণ্ঢালনিৰূপে
এম্প ৰীতি প্ৰয়োগ হবলৈ ধৰে । সকল , গণ , সৱ , হঁত , বোৰ , বিলাক আদি

বহুবচন বুজুৱা শব্দ বিশেষ্য আৰু সৰ্বনামৰ পাছত ব্যৱহাৰ কৰি বহুবচন গঠন কৰা নিয়ম প্ৰৱৰ্তিত হ’ল ।

(৯) উচ্চাৰণৰ ক্ষেত্ৰত আমি কোনো কথা সঠিককৈ কব নোৱাৰো , কাৰণ দ্বাদশ শতিকামানত বৰ্ণবোৰ কেনে ধৰণে উচ্চাৰিত হৈছিল জানিবৰ কোনো উপায় নাম্প । আজি কালি লিঙ্গুৱাফোন , পৈৰেকৰ্ড আদিৰ দ্বাৰা কোৱা কথা সংৰক্ষণ কৰিব পাৰি , পুৰণি কালত সেম্প সুবিধা নাছিল । তথাপি এম্প কথা নিশ্চিন্তভাৱে কব পাৰি যে আৰ্যভাষাভাষীসকল অনাৰ্য ভাষাভাষীৰ ঘনিষ্ঠ স□ৰ্কত অহাৰ ফলত আৰু বহুতো অনাৰ্য ভাষাভাষীয়ে বিভিন্ন কাৰণত আৰ্যভাষা গ্ৰহণ কৰাৰ ফলত সংস্কৃত বা প্ৰাকৃতৰ বৰ্ণবোৰৰ উচ্চাৰণ বিশুদ্ধ বা অবিকৃত হৈ নাথাকিল । তাৰ কিছু স্পঙ্গিত আমি তামৰ ফলিৰ লেখা আৰু চৰ্যাপদতো পাওঁ । ৰাজ-শাসনাৱলীত দন্ত্য ‘ স ’ ৰ প্ৰতি প্ৰবণতা , চৰ্যাপদত ‘ য ’ ৰ ঠাম্পত ‘ জ ’ ৰ

সঘন প্ৰয়োগ , দন্ত্য-মূৰ্দ্ধণ্যৰ মিশ্ৰিত ব্যৱহাৰ আদি বৈশিষ্ট্যম্প উচ্চাৰণ যে কিছু শিথিল হৈছিল তাৰ আভাস দিয়ে । তাম্ৰশাসনাৱলীৰ দৰে আমি পুৰণি অসমীয়া সাঁচিপতীয়া পুথিত শ , স , ষ , ৰ প্ৰভেদ বা ন ণ ৰ প্ৰভেদ ৰক্ষা কৰাত বৰ গুৰুত্ত্ব নিদিছিল । স্পয়াৰ প্ৰধান কাৰণ হল উচ্চাৰণত এম্প প্ৰভেদ নাৰাখিছিল । তিব্বতবৰ্মী আৰু অষ্ট্ৰিক জনগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ যথেষ্ট শব্দ আৰু প্ৰকাশ ৰীতি বা ঠাচে অসমীয়া ভাষাক গঢ় দিয়াতো যথেষ্ট বৰঙণি যোগায় ।

সাহিত্য : দ্বাদশ শতিকাৰ পূৰ্বৰ সাহিত্য বুলিলে প্ৰধানকৈ সংস্কৃত সাহিত্যহে বিচাৰ কৰিব লাগিব । অৱশ্যে দশম-দ্বাদশ শতাব্দীৰ ভিতৰতে চৰ্যাগীতসমূহো পৰে । জ্জঁ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে তেওঁৰ ‘ অসমীয়া সাহিত্যৰ চানেকি ’ ত

লোকগীতসমূহ আৰু মন্ত্ৰপুথিবোৰ এম্প কালছোৱাত ৰচিত হয় বুলি মত প্ৰকাশ

কৰি গৈছে । তেখেতকে অনুসৰণ কৰি আন দুস্প এজনেও অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ আদি কালছোৱা লোকগীতৰ যুগ বুলি কবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে কিন্তু লোকগীতসমূহ কি কাৰণে দ্বাদশ শতিকাৰ আগৰ সাহিত্যৰূপে আলোচনা কৰিব নোৱাৰি তাৰ কাৰণ স্পতিপূৰ্বে ব্যক্ত কৰিছোঁ । লিখিত সাহিত্যৰ আগতে চহা কবিয়ে যে মনৰ স্বতঃস্ফুতঃ আবেগ গীত-মাতৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰিছিল সেস্প বিষয়ে সন্দেহ নাস্প , কিন্তু আমি বৰ্তমানে যুগ গৰকি অহা যিবোৰ গীত মাত পাস্পছো সেস্পবোৰক দ্বাদশ শতিকাৰ আগলৈ ঠেলিব নোৱাৰি । গতিকেস্প সেস্পবোৰৰ

আলোচনাও নিষ্প্ৰয়োজন বুলি ভাবো । মন্ত্ৰপুথি স□ৰ্কেও একে মন্তব্যস্প খাটে , কাৰণ মন্ত্ৰবোৰত থকা বীজ-কেস্পাৰ বাহিৰে বাকীবোৰৰ ভাষা নিতান্তস্প অৰ্বাচীন । কিছুমানৰ ভাষা বৈষ্ণৱ যুগৰ , কিছুমান তাৰো পৰৱৰ্তী বুলি অনুভৱ হয় । কামৰূপ তন্ত্ৰমন্ত্ৰৰ দেশ বুলি প্ৰাচীন কালৰ পৰাস্প এই সুনাম বা দুৰ্নাম প্ৰচলিত আছে । মাধবাচাৰ্য বা বিদ্যাৰণ্যৰচিত ‘ শঙ্কৰ-দ্বিগিজয় ’ গ্ৰন্থত কামৰূপৰ অভিনৱ গুপ্তস্প তন্ত্ৰমন্ত্ৰ কৰি শঙ্কৰাচাৰ্যৰ ভগন্দৰ ৰোগ জন্মোৱা বুলি উল্লেখ আছে । গুৰু নানকৰ ‘ জনম সাখী ’ ত পোৱা যায় যে কামৰূপলৈ আহোঁতে তেওঁৰ শিষ্য সহচৰ মৰ্দানাক কুমন্ত্ৰ কৰি ভেড়ালৈ পৰিণত কৰিছিল । তান্ত্ৰিক পীঠ হিচাপে কৰাৰ প্ৰমাণ স্পতিহাসে নিদিয়াকৈ নাথাকে । গতিকে তন্ত্ৰমন্ত্ৰৰ প্ৰভাৱে জনসাধাৰণৰ মনত খোপনি পুতি লোৱাটো আচৰিত হবলগীয়া একো নাস্প । কিন্তু তন্ত্ৰবোৰৰ ভাষা সংস্কৃত ; জনসমাজত প্ৰচলিত ৰোগব্যাধি নিৰাকৰণ , ভূতপ্ৰেত দূৰীকৰণ , শত্ৰু-দমন , বশীকৰণ আদি মন্ত্ৰ কিছুমানৰ ভাষাহে অসমীয়া । এস্প মন্ত্ৰবোৰৰ মাজে মাজে হ্ৰীং , হুঁজ্জং আদি বীজাক্ষৰ দুস্প এটা সোমাস্প থাকিলেও ছন্দগন্ধী অসমীয়া ভাষাহে স্পয়াৰ প্ৰকাশ মাধ্যম । কিন্তু মূলতে মন্ত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা ভাষাৰ স্বৰূপ মূলতঃ যিয়েস্প নাথাকক , স্বল্পাক্ষৰী বেজসকলৰ মুখ বাগৰি আহোঁতে

আহোঁতে মন্ত্রবোৰৰ ভাষাম্প অৰ্বাচীনত্ব লাভ কৰিছে । বৰ্তমানে মন্ত্ৰ পুথিবোৰত যি ভাষা পাওঁ সেম্প ভাষা বৈষ্ণৱ যুগৰ আগৰ নহয় , বৰং পাছৰহে ।
সংস্কৃত সাহিত্যৰ যথেষ্ট চৰ্চা অসমত হোৱাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় । কালৰ নিঠুৰ হাতৰ পৰশত বহুতো সংস্কৃত পুথি লুপ্ত পালে । বাজ্সৰিক বানপানী , ৰাজভগন , মান-মৰাণৰ অত্যাচাৰ , অবৈজ্ঞানিক সংৰক্ষণ আদি কাৰণে বহুতো সংস্কৃত
আৰু অসমীয়া পুথি নষ্ট বা লুপ্ত পালে । তথাপি যিখিনি পুথি উদ্ধাৰ হৈছে বা থকাৰ সন্ধান পোৱা গৈছে সেম্পবোৰেম্প প্ৰাচীন অসমত সংস্কৃত চৰ্চাৰ অভ্যুদয়ৰ স্পষ্ট আভাস
দিয়ে । এম্পখিনিতে ঐ৷ কথা আমি মনত ৰাখিব লাগিব যে প্ৰাচীন অসম বা কামৰূপৰ
ৰাজভাষা আছিল সংস্কৃত । প্ৰাচীন অসমৰ ৰজাসকলৰ কথা বাদ দিলেও , সৌ সিদিনালৈকে আহোম ৰজাসকলেও পৰ-ৰাষ্ট্ৰলৈ চিঠি দিওঁতে সাধাৰণতে সংস্কৃতেম্প
ব্যৱহাৰ কৰিছিল । গতিকে প্ৰাচীন ভাৰতৰ ধৰ্মনীতি , কাব্য , ৰাজনীতি , দৰ্শন আদিৰ বাহনৰূপে আৰু ৰাজকীয় শাসনকাৰ্যৰ ভাষা-ৰূপেও সংস্কৃতৰ যথেষ্ট আদৰ প্ৰাচীন কামৰূপত আছিল । //
অৱশেষত আমি চৰ্যাপদৰ সাহিত্যিক বৈশিষ্ট্য চমুকৈ আলোচনা কৰোঁ ।
চৰ্যাপদাৱলী ভাষাৰ ফালৰপৰা যিমান মূল্যবান , হয়তো সাহিত্যৰ ফালৰপৰা সিমান মূল্য আৰোপ কৰিব নোৱাৰি । তদুপৰি চৰ্যাসমূহ ঐ৷ বিশেষ গুহ্য তান্ত্ৰিক স□দায়ৰ ধৰ্মমত আৰু সাধন পদ্ধতি আৰু বিশ্বাস স্পয়াৰ বিষয়বস্তু হোৱাৰ কাৰণে বিশুদ্ধ সাহিত্যৰ সাৰ্বজনীন আৱেদন হয়তো স্পয়াত নাম্প । তথাপি স্পয়াত বৰ্ণিত বিষয়বস্তু আৰু প্ৰকাশন ৰাতিৰ ঐতিহাসিক মূল্য অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি ।

এস্প গীতবোৰ সহজযানী তান্ত্রিক বৌদ্ধমতবাদৰ সাঙ্গীতিক প্রকাশ ।
মহাযানীসকলৰ মতে শূন্যতা আৰু কৰুণা তৎত্ত্ব সাধনাৰ মূল কথা ।
জগত বা সংসাৰৰ শূন্যতা উপলব্ধিয়েস্প পৰম জ্ঞান আৰু কৰুণাস্প হৈছে পৰম
উপায় । এস্প প্রজ্ঞা আৰু কৰুণা ক্রমে নাৰী আৰু পুৰুষ ৰূপে কল্পিত হৈছে ।
প্রজ্ঞা (শূন্যতা) আৰু কৰুণাৰ মিলিত অৱস্থা বোধিচিত্তৰূপে পৰিকল্পিত হৈছে ।
তান্ত্রিক সাধনাৰ এক বৈশিষ্ট্য হ’ল কায়াসাধনা বা যোগসাধনাৰ প্রাধান্য ।
স্পড়া-পিঙ্গলাৰ মাজেদি প্রবাহিত প্রাণ-অপান বায়ুক সুষুম্না নাড়ীপথেদি প্রবাহিত
কৰি মস্তিষ্কস্থ সহস্রাৰ চক্রলৈ প্রেৰণেস্প কায়াসাধকৰ প্রধান কাম্য । বৌদ্ধ
সহযানত প্রজ্ঞা আৰু উপায় (কৰুণা) হিন্দুতন্ত্রৰ স্পড়া আৰু পিঙ্গলাৰ লগত
অভিন্ন । মধ্য নাড়ী সুষুম্না বৌদ্ধ তন্ত্রমতে অৱধূতিকা । এস্প অৱধূতিকাৰ মাজেদি
প্রবাহিত বোধিচিত্ত ধর্মচক্র , সম্ভোগচক্র স্পত্যাদিৰ মাজেদি গৈ মহাসুখচক্রত
উপনীত

হয় । এয়ে চৰম সুখাৱস্থা । চর্যাপদবোৰ বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে
কায়সাধনা , ত্রিনাড়ীতৎত্ত্ব , দেহৰ ভিতৰত বিভিন্ন চক্রৰ অৱস্থান , দেহৰ ভিতৰত
প্রজ্ঞাকৰুণাৰ মিলিত অদ্বৱয় অৱস্থা (হিন্দু তন্ত্রৰ শিৱ শক্তিৰ মিলন) , সুষুম্না বা
অৱধূতিকাৰ পথেদি সহস্রাৰলৈ প্রৱাহিত বোধিচিত্ত এস্পবোৰ হিন্দুতন্ত্রৰ লগত
প্রভেদ হলেও বস্তুতঃ এস্পবোৰৰ প্রভেদ নাস্প ।

চর্যাপদত ধর্মীয় আচাৰ অনুষ্ঠান , মন্ত্র-তন্ত্র , ৰীতি-নীতিৰ বিৰুদ্ধ মনোভাব
লক্ষ্য কৰা যায় । সহজীয়াসকলে মানসিক বৃত্তিসমূহৰ উত্কর্ষসাধনৰ ওপৰত গুৰুত্ত্ব
আৰোপ কৰে , যোগাভ্যাসেস্প সাধনাৰ সহজ উপায় ৰূপে নির্দেশ কৰিছে ।
চর্যাকাৰসকলৰ দৃষ্টিত জগত্প্রপঞ্চ মিথ্যা । আমাৰ অজ্ঞানতাৰ হেতুকে জগত্প্রপঞ্চ
সত্য যেন প্রতিভাত হয় । এস্প বিষয়ত মায়াবাদী বৈদান্তিকসকলৰ লগত
তেওঁলোকৰ

মতবাদৰ সাদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয় । অৱশ্যে তেওঁলোকৰ মিথ্যাত্মৰ ধাৰণা শূন্যবাদৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত ।

ওপৰত চমুকৈ আভাস দিয়া ধৰ্মতৎত্ত্ব , সাধন পদ্ধতি আৰু দাৰ্শনিক ধাৰণাকে চৰ্যাকাৰসকলে বিভিন্ন গীতত বাহ্য জগতৰ ৰূপক , উপমা , দৃষ্টান্ত আদিৰ যোগেদি পৰিস্ফু কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছে । বৰ্ণনীয় বিষয়ৰ জঁলিতাৰ কাৰণে আৰু গুৰুমুখী তৎত্ত্বৰ দুৰ্বোধ্যতাৰ কাৰণে চৰ্যাগীতবোৰৰ ৰসাস্বাদন সহজ নহয় । তথাপি গীতিকাৰসকলে বস্তুজগতৰ সহায়ত বক্তব্য বিষয়ক স্পষ্ট আৰু সজীৱ কৰিবলৈ চেষ্টাৰ ক্ৰুী কৰা নাম্প । সমসাময়িক সমাজৰ বিভিন্ন চিত্ৰ এম্প গীতবোৰত আমি লক্ষ্য কৰোঁ । চিকাৰ কৰাৰ দৃশ্য , নাও বাম্প নদী পাৰ হোৱাৰ চিত্ৰ , মদ্য বিক্ৰয়ৰ দৃশ্য , তুলা বা কপাহ ধূনাৰ চিত্ৰ , সাকোঁত উঠি নদী বা খাল পাৰ হোৱাৰ দৃশ্য , দবা খেলা , তাৰৰ যন্ত্ৰত সুৰসংযোগ কৰা , বিয়াৰ বাদ্যভণ্ড আৰু উত্সৱ , অভিনয় স□াৰ পোছাক পৰিচ্ছদ , শবৰ-শবৰীৰ বন্যফল অন্বেষণ , ডুমুনীৰ
বাঁহৰ তাঁত তৈয়াৰ কৰা , শাহু আম্প শুম্প থাকোঁতে বোৱাৰীয়েক জাগি থকা , - আদি
বহুতো সামাজিক চিত্ৰ ৰূপকৰ আৱৰণত প্ৰকাশ পাম্পছে ।

চৰ্যাপদবোৰত যিখন সমাজ প্ৰতিভাত হৈছে সেম্পখন অভিজাত বুনিয়াদী সমাজ নহয় । শুঁড়ী (মদবিক্ৰেতা) , ব্যাধ , শবৰ , ডোম-ডুমুনী , চণ্ডাল , সন্যাসী আদি
নিম্ন শ্ৰেণীৰ সমাজৰ পৰাম্প ৰূপক-উপাদান গ্ৰহণ কৰিছে । স্পয়াৰপৰা অনুমান হয় যে চৰ্যাপদসমূহ ৰচনা কৰাৰ সময়ত বৌদ্ধধৰ্ম নিম্নস্তৰৰ লোকৰ মাজত বিশেষকৈ আবদ্ধ আছিল ।

চৰ্যাপদসমূহ , হৰ প্ৰসাদ শাস্ত্ৰীৰ ভাষাত , সন্ধ্যা ভাষাত ৰচিত । গতিকে শব্দবোৰ

স্বাভাৱিক অৰ্থৰ পৰিবৰ্তে বিশেষ অৰ্থত প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায় । ‘ কুম্ভকযোগ ’ অৰ্থত কুম্ভীৰ , চঞ্চল স্পন্দ্ৰিয় বুজাবলৈ মূষিক , স্পন্দ্ৰিয়বোধ আৰু স্পন্দ্ৰিয়বোধ বুজাবলৈ

ননদ আৰু শ্যালী , শূন্যতা আৰু ৰূপানুভূতি বুজাবলৈ সোণা আৰু ৰূপা , অৱধূতিকা বুজাবলৈ ‘ বি আতি বা বহুডী ’ মহাসুখচক্ৰ নিৰ্দেশ কৰিবলৈ ‘ কামৰূ ’ , নিবৃত্তি আৰু প্ৰবৃত্তি বুজাবলৈ ক্ৰমে ‘ ৰাতি ’ আৰু ‘ দিবস ’ - এনেকৈ শব্দবোধে আভিধানিক অৰ্থ পৰিত্যাগ কৰি বিশেষ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিছে ।

চৰ্যাপদবোৰত বহুতো প্ৰবচনজাতীয় উক্তিৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায় আৰু ঠায়ে ঠায়ে আপাত বিৰোধমূলক বা বিৰোধাভাস , বিপৰ্যয় অলংকাৰ ব্যৱহাৰ কৰি বক্তব্য বিষয় প্ৰহেলিকাময় কৰি চমত্কাৰজনক কৰি তুলিছে । //

বনমাল বৰ্মাৰ তেজপুৰ শাসনত হিমালয়

সদৃশ উচ্চ হা ̇কেশ্বৰৰ শিৱৰ অতিবিচিত্ৰ সুধাধবলিত সৌধ নিৰ্মাণ কৰাৰ কথা পোৱা যায় । বলবৰ্মাৰ হাওৰাঘা ̇ দ্বিতীয় তাম্ৰশাসনত উল্লেখ আছে যে ৰজা বনমালে শাৰী শাৰী অতুলনীয় ৰাজপ্ৰাসাদ নিৰ্মাণ কৰাস্পছিল , যিবিলাক আকাৰত আছিল বিশাল , নানা চিত্ৰযুক্ত আৰু জোখমাপত সুসমঞ্জস আছিল । ৰজা ৰত্নপালে তেওঁৰ ৰাজ্য সুধাধবলিত শিৱমন্দিৰৰ দ্বাৰা সৌন্দৰ্যশালী কৰি তুলিছিল বুলি স্পন্দ্ৰপালৰ শাসনত উল্লেখ আছে । ব্ৰহ্মা , সূৰ্য , বাসুদেৱ , বিষ্ণু আৰু বিষ্ণুৰ বিভিন্ন অৱতাৰ , শিৱৰ বিভিন্ন অভিব্যক্তি (অৰ্দ্ধযুৱতীশ্বৰ , ন ̇ৰাজ আদি) হৰিহৰ ,

দেৱীৰ বিভিন্ন অভিব্যক্তি (দুৰ্গা , পাৰ্বতী , চামুণ্ডা , একজ ̇া স্পত্যাদি) গণেশ , অগ্নি , কীৰ্তিকেয় , স্পন্দ্ৰ , কিন্নৰ , গন্ধৰ্ব আদিৰ বহু বিচিত্ৰ শিলৰ মূৰ্তি বিভিন্ন প্ৰাচীন ধ্ৱংসস্তূপৰ পৰা আৱিস্কৃত হৈছে । এস্প মঠ-মন্দিৰ ৰাজপ্ৰসাদ , ভাস্কৰ্য আমাৰ দেশৰ শিল্পী কাৰিকৰেস্প নিৰ্মাণ কৰিছিল । প্ৰাচীন ভাৰতত আৰু

অসমতো শিল্প আৰু কাৰিকৰসকলৰ ব্যৱসায়িক সংঘ (guild) ৰ যোগেদি পুৰুষ-পৰ□ৰা শিল্পবিদ্যা ব্যৱসায়িকভিত্তিক ৰূপত পিতাৰ পৰা পুত্ৰস্প নিশ্চয় লাভ কৰিছিল । এস্প বিদ্যা ব্ৰাহ্মণ প্ৰদত্ত নাছিল ।

গান্ধৰ্ব বিদ্যা অৰ্থাৎ সঙ্গীত , নৃত্য আদি বিষয়ক জ্ঞান আৰু শিক্ষাৰ অনুশীলন হোৱাৰ প্ৰমাণ অপৰ্যাপ্ত নহলেও অভাৱ নহয় । বনমালৰ তাম্ৰশাসনত হৗ কশূলীৰ মন্দিৰত দেৱদাসী , আৰু লৌহিত্যৰ বৰ্ণনা প্ৰসঙ্গত নৗ-নী দুলুহঙ্গনাৰ উল্লেখ কৰিছে । ভাস্কৰ বৰ্মাৰ ৰাজসভাত চীন পৰিব্ৰাজক হিউৱেনচাঙক নৃত্য গীতেৰে আপ্যায়িত কৰা বুলি উক্ত পৰিব্ৰাজকৰ ৌকাত উল্লেখ আছে । হাজোৰ মাধৱ আৰু ডুবিৰ পৰিহৰেশ্বৰৰ দেৱালয়ৰ দেৱদাসী নৃত্যৰ ঐতিহ্য অতি প্ৰাচীন । সম্ভৱতঃ দ্বাদশ শতিকামানৰ পৰাস্প এস্প নৃত্যৰ পৰŽ ৰা চলি আহিছিল ।

দ্বাদশ

শতিকাৰ আগৰ শিলৰ ভাস্কৰ্যত নৃত্যৰত নৰ্তক - নৰ্তকী , বীণা , ডমৰু , শঙ্খ , কালি , ঢোল-মৃদঙ্গ আদি বাদ্যযন্ত্ৰস্প প্ৰাচীন কামৰূপত সঙ্গীতচৰ্চাৰ আভাস দিয়ে । পৰৱৰ্তী কালৰ বৈষ্ণৱ সাহিত্যত নৗ-ভৗ , বিভিন্ন বাদ্যযন্ত্ৰৰ প্ৰচুৰ উল্লেখ পোৱা যায় । কালিকা পুৰাণত আৰু বৌদ্ধ দোহাৱলীত বিভিন্ন ৰাগৰ উল্লেখ আৰু প্ৰয়োগ লক্ষ্য কৰা যায় । পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকাত দুৰ্গাবৰ , মনকৰ , শঙ্কৰদেৱ মাধৱদেহ আদি প্ৰসিদ্ধ সঙ্গীতজ্ঞসকলৰ উদ্ভৱে এস্প দেশত সঙ্গীতশিক্ষাৰ যে ঐা প্ৰাচীন ধাৰা প্ৰৱাহিত হৈ আহিছিল তাৰ স্পষ্ট ধাৰণা দিয়ে ।

অসমত জ্যোতিষ চৰ্চাৰ স্পতিহাস অতি প্ৰাচীন । প্ৰাগজ্যোতিষ নামৌৱেস্প এস্প দেশত জ্যোতিষ চৰ্চাৰ স্পঙ্গিত দিয়ে । চিত্ৰাচল পাহাৰৰ নৱগ্ৰহ দেৱালয়ক কেন্দ্ৰ কৰি ফলিত আৰু গাণিতিক জ্যোতিষৰ গভীৰ অধ্যয়ন আৰু চৰ্চা হৈছিল । প্ৰাচীন কালৰপৰাস্প অসমত জ্যোতিষ-গণনা সৌৰবাদৰ ভেঁতি প্ৰতিষ্ঠিত আছিল । জ্যোতিষ চৰ্চা বিশেষকৈ দৈৱজ্ঞসকলৰ আছুতীয়া বিদ্যা আছিল বুলি কব পাৰি ।

বৈদ্যদেৱৰ কামাউলি শাসনত দৈৱজ্ঞৰ উল্লেখ পোৱা যায় । প্ৰাচীন কামৰূপত সৌৰপূজা আৰু সৌৰসŽ দায় থকাৰ যথেষ্ট প্ৰমাণ পোৱা যায় । সম্ভৱতঃ শাকদ্বীপীয় সূৰ্যবিপ্ৰ বা দৈৱজ্ঞসকলেম্প কামৰূপত সৌৰবাদ আৰু জ্যোতিষ চৰ্চাৰ পৰŽ ৰা আৰম্ভ কৰে । জ্যোতিষ সম্বন্ধীয় প্ৰাচীন কামৰূপীয় গ্ৰন্থৰ ভিতৰত ' কামৰূপ

নিবন্ধনীয় খণ্ডসাধ্য ' প্ৰাচীনতম ৰচনা । এম্প কৰণ-গ্ৰন্থ সপ্তম শতিকাত ৰচিত হয় (খ্ৰী ৬৬৫) । স্পয়াৰ বাহিৰেও পৰবৰ্তী কালত কামৰূপত ভালেখিনি জ্যোতিষ-সম্বন্ধীয়

গ্ৰন্থ ৰচিত হৈছিল আৰু জ্যোতিষৰ এক স□দায় (school) সৃষ্টি কৰিছিল । ব্ৰাহ্মণ

দৈৱজ্ঞসকলৰ মাজতেম্প জ্যোতিষৰ শিক্ষা প্ৰধানকৈ সীমাবদ্ধ আছিল বুলি ধাৰণা হয় ।

ব্ৰাহ্মণ , দৈৱজ্ঞ আৰু ক্ষত্ৰিয় এম্প তিনি শ্ৰেণীৰ বাহিৰেও কায়স্থৰ মাজত শিক্ষাৰ অনুশীলন হৈছিল । বৈশ্য স□ৰ্কে বিশেষ উল্লেখ পোৱা নাযায় । কায়স্থসকল লেখক আৰু হিচাপপত্ৰ কৰা লোক আছিল । পাছলৈ কায়স্থসকল ঐা উপবৰ্ণ (sub-cast) ৰূপে পৰিচিত হয় । শূদ্ৰকৰ ' মৃচ্ছকৰ্কি ' নাত কায়স্থক লেখক ব্যৱহাৰজীৱীৰূপে উল্লেখ পোৱা যায় । কৰণ বা কৰিণক বুলিও ঐা লেখা-পঢ়াৰ লগত স□ৰ্ক থকা বৃত্তিয়াল বা কৰ্মচাৰী আছিল । কোনো কোনোৰ মতে

কৰণো কায়স্থৰ দৰেম্প ঐা জাত বা বৰ্ণ । এওঁলোক কায়স্থৰ সমধৰ্মী আছিল বুলি ধাৰণা কৰা হয় । নিধনপুৰ শাসনত উল্লেখ কৰা কৰণিকজন আছিল ব্ৰাহ্মণ জনাৰ্দ্দন স্বামী । যি হওক , কায়স্থ আৰু কৰণিক বৃত্তিগত হওক বা বৰ্ণগত হওক , তেওঁলোকৰ মাজত ব্যৱহাৰিক শিক্ষা প্ৰচলিত আছিল । আনবোৰ উপবৰ্ণৰ

মাজত শিক্ষা কিমানদূৰ বিস্তাৰিত হৈছিল জনা নাযায় , যদিও এস্পৌ অনুমান কৰিলে ভুল নহব যে সাধাৰণ জনতাৰ মাজত বৃত্তিগত (Professional) শিক্ষাৰ
বাহিৰে উচ্চ শিক্ষাৰ বা বৌদ্ধিক শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ বিশেষ নৰ্ঘছিল ।
হৰফ বা লিপিৰ উদ্ভৱৰ আগতে শিক্ষা মুখে মুখে পুৰুষানুক্ৰমে সঞ্চাৰিত হৈছিল । লিপিৰ বিকাশৰ লগে লগে পুথিগত শিক্ষাৰ প্ৰচলন হবলৈ আৰম্ভ কৰে । সেস্প অৱস্থাতো বহু কথা মুখে মুখে আবৃত্তিৰ মাধ্যমেদি শিষ্য বা ছাত্ৰসকলক প্ৰদান কৰিছিল । অসমত নগাজৰি লিপি আৰু মহেন্দ্ৰ বা সুৰেন্দ্ৰ বৰ্মাৰ উমাচল লিপিয়েস্প সৰ্বপ্ৰাচীন বুলি এতিয়ালৈকে জনা যায় । লিপিৰ প্ৰচলনৰ লগে লগে অসমত সাঁচি পাতত পুথি লেখাৰ নিয়ম আৰম্ভ হয় । //
এস্পখিনিতে ঐা মন কৰিব লগীয়া কথা হ'ল যে অসমত প্ৰদান কৰা কেস্পামান উপাধি শঙ্কৰাচাৰ্যস্প সৃষ্টি কৰা দশনামী সন্যাসীৰ উপাধি । সৰস্বতী আৰু ভাৰতী এস্প দুা দশনামী সন্যাসীৰ উপাধি । অসমত অদ্বৈতবাদ দৰ্শনৰ ঐা পৰ□ৰা
' কালিকা-পুৰাণ ' ৰচনাৰ সময়ৰ পৰা প্ৰৱাহিত হৈ আহিছিল । মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ ৰচনাতে স্পয়াৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয় । গতিকে এস্প উপাধি দুাৰ লগত
অদ্বৈতবাদী দৰ্শনৰ কিবা স□ৰ্ক আছেনে কি জনা নাযায় । মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ এজন স□ৰ্কীয় ৰতিকান্ত দলৈ ব্ৰহ্মবাদী আছিল বুলি চৰিতপুথিয়ে কয় ।
অসমত তথা কামৰূপ ৰাজ্যত লাভ কৰা শিক্ষাতে সন্তুষ্ট নাথাকি কাশী , নৱদ্বীপ , তিৰহুত (মিথিলা) আদি শিক্ষাকেন্দ্ৰলৈ উচ্চশিক্ষাৰ্থে যোৱা ছাত্ৰৰ উল্লেখ চৰিতপুথিসমূহত পোৱা যায় । কোচৰাজকোঁৱৰ মল্লদেৱ আৰু শুক্লধ্ৱজে বাৰাণসীত শিক্ষালাভ কৰাৰ কথা ' দৰংৰাজবংশাৱলী ' ৰ পৰা জনা যায় ।

শুক্লধ্ৱজৰ পাণ্ডিত্য তেওঁৰ ৰচনা কৰা জয়দেৱৰ ‘ গীতগোৱিন্দ ’ ৰ ীকা ‘ সাৰবতী ’ ৰ
পৰাম্প অনুমান কৰিব পাৰি । সৈন্যপৰিচালনাত পঁ া আৰু কলাৰসিকতা - এম্প দুয়ো া ক্ষেত্ৰতে শুক্লধ্ৱজে স্বাক্ষৰ ৰাখি গৈছে । চৰিত পুথিৰ পৰা জনা যে মাগুৰিৰ কণ্ঠভূষণে বাৰাণসীৰ ব্ৰহ্মানন্দৰ ৌলত অধ্যয়ন কৰিবলৈ গৈছিল আৰু তেওঁৰ গুৰুৱে শংকৰদেৱৰ পাণ্ডিত্যৰ পৰিচয় পাম্প বিষ্ণুপুৰীৰ ‘ ভক্তি-ৰত্নাৱলী ’ গ্ৰন্থখন দি পঠায় আৰু মাধৱদেৱে অসমীয়া পদলৈ অনুবাদ কৰে । আন এজন ব্ৰাহ্মণ ভাস্কৰ বিপ্ৰম্প বেদান্ত পঢ়িবলৈ তিৰহুতলৈ যোৱাৰ কথাও আমি চৰিতত উল্লেখ পাওঁ । অসুৰাৰি ভট্টাচাৰ্যম্প উচ্চশিক্ষাৰ্থে নবদ্বীপলৈ গৈছিল । কথা-ৰামায়ণ ’ ৰ ৰঘূনাথ মহন্তম্প ‘ শত্ৰুঞ্জয়কাব্য ’ ত দিয়া আত্মপৰিচয়ৰ পৰা জনা যায় যে তেওঁৰ পিতাসহ কৃষ্ণনাথে নবদ্বীপত ন্যায়শাস্ত্ৰ আৰু বেদান্ত অধ্যয়ন কৰি নিপুণ পণ্ডিত হৈ উভতি আহিছিল । এনে ধৰণে উচ্চশিক্ষাৰ্থে অসমৰ বাহিৰত অধ্যয়ন কৰিবলৈ যোৱা ছাত্ৰৰ নাম বিচাৰিলে আৰু ওলাব কিন্তু নামৰ সংখ্যা বঢ়াম্প লাভ নাম্প । শিক্ষাভিলাষী ছাত্ৰ যে বাহিৰৰ শিক্ষাকেন্দ্ৰলৈ গৈছিল , ওপৰত উল্লেখ কৰা নিদৰ্শন কেম্পা ৰ পৰাম্প সহজে অনুমান কৰিব পাৰি ।
প্ৰাচীন আৰু মধ্যযুগত পাণ্ডিত্যৰ দ্বাৰা স্বকীয় মত প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ অথবা যশ-খ্যাতি লাভ কৰিবলৈ পাণ্ডিত্যৰ দিগ্বিজয়ত ওলোৱাৰ উদাহৰণ যথেষ্ট পোৱা যায় । বিদ্যাৰণ্যৰ ‘ শংকৰদিগ্বিজয় ’ গ্ৰন্থত শঙ্কৰাচাৰ্যম্প স্বকীয় দৰ্শন প্ৰতিষ্ঠাৰ কাৰণে সমস্ত ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন অঞ্চললৈ গৈ বিপক্ষীয় পণ্ডিতসকলক বাদত পৰাস্ত কৰি কেনেকৈ স্ব-মত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল তাৰ বিৱৰণ পোৱা যায় । পুৰণি অসমতো এনেকৈ বাহিৰৰ পৰা অহা যুযুতজ্সু পণ্ডিতৰ উল্লেখ চৰিত পুথিত পোৱা যায় । অষ্টম শতিকাত শঙ্কৰাচাৰ্য কামৰূপলৈ আহি আভিনৱগুপ্ত নামে তান্ত্ৰিক পণ্ডিতক তৰ্কত পৰাস্ত কৰাৰ উল্লেখ ‘ শংকৰদিগ্বিজয় ’ ত পোৱা যায় । সেম্প

প্ৰসংগত তান্ত্ৰিক অভিনৱ গুপ্তস্প বাদেৰে নোৱাৰি তান্ত্ৰিক অভিচাৰৰ দ্বাৰা শংকৰাচাৰ্যক ৰোগগ্ৰস্ত কৰা কথাও পোৱা যায় । ত্ৰয়োদশ শতিকাৰ পাছৰ কালছোৱাত
এনে দিগ্বিজয়ী পণ্ডিতৰ অসম আগমনৰ উল্লেখ আৰু তেওঁলোকৰ লগত অসমীয়া পণ্ডিতৰ বাদ আৰু যি কোনো প্ৰকাৰেস্প হওক অসমীয়া পণ্ডিতৰ জয়লাভ চৰিত্ৰ পুথিত প্ৰদৰ্শন কৰিছে । দুৰ্লভনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত চণ্ডীবৰৰ লগত বিদেশী পণ্ডিতৰ বাদৰ যি বিৱৰণ পোৱা যায় সি উচ্চ মানৰ নহলেও সেস্প সময়ত প্ৰচলিত পাণ্ডিত্য বিচাৰৰ পৰ□ৰা ঐ ৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰে । শংকৰ-মাধৱৰ বৈষ্ণৱ-শাক্ত পন্থৰ শ্ৰেষ্ঠতা স□ৰ্কে তৰ্কও এস্প প্ৰসংগত উল্লেখযোগ্য । নৰনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত
হোৱা ব্ৰাহ্মণপণ্ডিত আৰু শংকৰদেৱৰ মাজত , আৰু লক্ষ্মীনাৰায়ণৰ ৰাজসভাত বিৰোচন কাৰ্জীৰ উচতনিত হোৱা মাধৱদেৱ আৰু ব্ৰাহ্মণৰ মাজত ঘ া বাক্বিতণ্ডা পাণ্ডিত্যৰ পৰীক্ষা বুলি নকৈ ধৰ্ম , বা সা□দায়িক তৰ্কহে আখ্যা দিব পাৰি ।
তৰ্কৰ ধৰণৰ পৰা বুজা যায় যে মহাপণ্ডিত পীতাম্বৰ সিদ্ধন্তবাগীশ আৰু প্ৰসিদ্ধ বৈয়াকৰণ পুৰোষোত্তম বিদ্যাবাগীশ এনে তৰ্কযুদ্ধত নাছিল । স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহৰ ৰাজসভাত ত্ৰিপুৰা দেশৰ ক কী ৰামেশ্বৰ ন্যায়-অলংকাৰতীৰ্থক অসমীয়া ৰাজসভাৰ পণ্ডিতৰ লগত তৰ্ক কৰিবলৈ আহ্বান কৰা হৈছিল যদিও ৰজাৰ মধ্যস্থতাত
সেস্প তৰ্কযুদ্ধ বন্ধ কৰা হ'ল ।